

4. Sabiedrība un politika

Klausīšanās

Saprot pamatinformāciju tekstos par cilvēka sociālo darbību un politiku
Uztver svarīgāko tekstos par cilvēka sociālo darbību un politiku, spēj informāciju izmantot savām vajadzībām

Lasišana

Izprot tekstu par cilvēka sociālo darbību un politiku, uztver to kopumā un detalizēti
Saprot ar cilvēka sociālo darbību un politiku saistītus sakāmvārdus un parunas
Saprot tekstu un rekonstruē tekstu, nosaka tematu
Saprot intervijas kopumā un detalizēti

Runāšana

Formulē viedokli, kas ir politika, brīvprātīgais darbs, min personisko pieredzi
Diskusijā izsaka savu attieksmi par brīvprātīgo darbu, politiku, sievieti politikā, salīdzina viedokļus un veido secinājumus
Plāno, sagatavo un uzstājas par tematu „Sieviešu un vīriešu profesijas”
Uztver intervijas, atbild uz jautājumiem un pārstāsta tekstu, mainot personu

Rakstišana

Raksta pārsapriekumu par politiķi sievieti
Formulē teksta domu
Formulē viedokli par politiku

Gramatika

Vienlīdzīgi teikuma locekļi ar vispārinošo vārdu
Īpašības vārdu ar noteikto un noteikto galotni locīšana un lietošana
Vietniekvārdu *savs, sava, sevis* lietošana
Divdabji ar *-ošs, -oša; -ams, -ama, -āms, -āma; -ts, -ta*
Iespraudumi

4. a ESI SOCIĀLI AKTĪVS!

4.1. Lasi apgalvojumu un atbildi uz jautājumiem!

Es cenšos labas lietas darīt katru dienu. Ja katrs darītu kaut ko labu, iedomājieties, cik skaista būtu šī pasaule!

(Džekijs Čans, *Forbes*, 2011. gada augusts)

- Kuras, tavuprāt, ir labās lietas, ko var darīt cilvēks?
- Kā, pēc tavām domām, ikviens cilvēks var padarīt pasauli labāku?
- Kāpēc pasaulē ir nepieciešams brīvprātīgais darbs?
- Kurās jomās visbiežāk strādā brīvprātīgie?

4.2. Lasi interviju!

Žurnālists. Kāpēc, jūsuprāt, daudzi cilvēki aktīvi iesaistās brīvprātīgajā darbā?

Marija. Es domāju, ka cilvēki vēlas darīt kaut ko sabiedrības labā, nesāņemot par to atlīdzību. Brīvprātīgais var, piemēram, kopt apkārtni, rotaļāties ar bērniem, organizēt pasākumus, palīdzēt mācībās, sagatavot informatīvus materiālus.

Žurnālists. Kas var motivēt ļaudis iesaistīties brīvprātīgajā darbā?

Marija. Manuprāt, motivācija, kāpēc cilvēki iesaistās brīvprātīgajā darbā, ir dažāda. Daži cilvēki tādā veidā cenšas apgūt jaunas zināšanas, prasmes un pieredzi, citi – iegūt jaunus draugus un kontaktus. Tā ir arī personiskā brīvība un pilsoniskā atbildība.

Žurnālists. Kur un kā Latvijā mēs varam uzzināt par brīvprātīgā darba iespējām?

Marija. Te, protams, var palīdzēt sociālie tīkli. Latvijā ir tīmekļa vietne *brīvprātīgajiem.lv*, kur var atrast daudz piedāvājumu. Svarīgi ir būt pārliecinātam par to, ka vēlies palīdzēt citiem cilvēkiem un esi gatavs iesaistīties procesā, nevis gaidīt un cerēt, ka palīdzēs citi.

Žurnālists. Vai šim darbam ir kādi vecuma ierobežojumi?

Marija. Šobrīd par brīvprātīgajiem var kļūt jaunieši vecumā no 13 gadiem. Savukārt Rīgā jau vairākus gadus veiksmīgi tiek īstenots projekts senioriem „Hallo, Senioru zvanu centrs!”. Katru dienu no plkst. 10.00 līdz 14.00 brīvprātīgie seniori sniedz atbildes uz jautājumiem, kurus zvanu centram uzdod citi vecāka gadagājuma cilvēki. Pa tālruni var saņemt informāciju par aktuālākajām tēmām, uzzināt par brīvā laika pavadīšanas iespējām, par pilsētas kultūras pasākumiem vai arī var vienkārši parunāt ar vienaudžiem par dzīvi.

Žurnālists. Vai varat raksturot, kas šobrīd ir brīvprātīgais Latvijā?

Marija. Pēc aptuveni datiem, Latvijas brīvprātīgais ir 23 gadus jauna sieviete ar augstāko izglītību.

Žurnālists. Vai brīvprātīgajiem ir kādi noteikumi?

Marija. Jā, brīvprātīgajiem ir arī nerakstītas tiesības un pienākumi. Brīvprātīgajam ir tiesības strādāt drošos un veselībai nekaitīgos apstākļos, veikt būtisku, jēgpilnu darbu, saņemt skaidru informāciju par veicamo darbu, atbalstu un palīdzību. Brīvprātīgais var iegūt arī praktiskas iemaņas. Tāpat brīvprātīgajam ir tiesības tikt novērtētam, arī atteikties no piedāvātā darba un saņemt samaksu par izdevumiem, kas radušies darbalaikā. Bez šaubām, brīvprātīgajam ir pienā-

Vecāka gadagājuma cilvēki – cilvēki gados.

kums cienīt organizācijas mērķus un vērtības, atbildīgi veikt uzticēto darbu, piedalīties mācībās, būt precīzam, informēt par kavējumiem vai nespēju ierasties, kā arī būt uzticamam, respektēt konfidencialitāti. Brīvprātīgajam jābūt godīgam, jāinformē par sarežģījumiem un to, ka viņš vairs nebūs brīvprātīgais.

Žurnālists. Vai ar brīvprātīgajiem tiek slēgts līgums?

Marija. Daudzās jomās tas tiek darīts, piemēram, Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centrā darbojas brīvprātīgie, ar kuriem tiek slēgts līgums uz gadu, pirms līguma slēgšanas jāiesniedz veselības izziņa, tiek pārbaudīts, vai potenciālais brīvprātīgais nav bijis sodīts. Brīvprātīgie vada pasākumus, ekskursijas, palīdz audzinātājiem.

Žurnālists. Vai ir kāda joma, kurā brīvprātīgie vienmēr tiek gaidīti?

Marija. Kā zināms, dzīvnieku patversmēs brīvprātīgo darbam ir milzīga nozīme. Tomēr arī tur ir savi noteikumi. Lai kļūtu par brīvprātīgo dzīvnieku patversmē, cilvēkam ir jāsaprot, ka tā nebūs vienreizēja palīdzība. Pirms braukšanas uz mācībām un darba līguma parakstīšanas cilvēkus mudina apdomāt un apzināties, ka brīvprātīgais darbs, gluži kā jebkurš cits darbs, prasa regularitāti un pastāvīgu iesaistīšanos. Tādēļ ir svarīgi saprast, vai brīvprātīgais būs gatavs arī atkārtoti un regulāri braukt uz dzīvnieku patversmi palīgā, lai ne tikai staigātu ar suņiem un samīļotu kaķus, bet reizēm palīdzētu patversmei nepieciešamajos darbos teritorijas vai telpu sakopšanā.

Nobeigumā gribētu piebilst, ka no 1985. gada 5. decembra tiek atzīmēta Starptautiskā brīvprātīgo diena.

IESPRAUDUMI 154. lpp.

- **Sameklē tekstā iespraudumus! Uzraksti ar tiem savus teikumus!**
- **Izmantojot tekstu, pabeidz teikumus!**

Cilvēki izvēlas brīvprātīgo darbu, tāpēc ka _____

Lai varētu iesaistīties brīvprātīgajā darbā, cilvēkam _____

Brīvprātīgi var palīdzēt dažāda vecuma cilvēki, piemēram, _____

Brīvprātīgajiem ir tādi pienākumi kā _____

Brīvprātīgajiem ir tiesības, kā _____

Pirms līguma slēgšanas brīvprātīgajam _____

Dzīvnieku patversmēs tiek gaidīti brīvprātīgie, kuri _____

4.3. Ar pieturzīmēm atdali iespraudumus!

Cilvēkiem manuprāt ir aktīvāk jāiesaistās brīvprātīgajā darbā.

Pasaulē tas visiem zināms pieredze brīvprātīgajā darbā tiek augstu novērtēta.

Cilvēki visbiežāk pēc manām domām sniedz palīdzību Ziemassvētku laikā.

Ikvienam cilvēkam bez šaubām būtu jāpalīdz grūtībās nonākušajiem līdzcilvēkiem.

Dzīvnieku patversmēm protams brīvprātīgo palīdzība vienmēr ir nepieciešama.

Bērnu slimnīcās brīvprātīgi palīdz daudzi cilvēki piemēram dakteri klauni.

4.4. Atrodi atbilstošu skaidrojumu!

A Brīvprātīgais	___ Tas, kas ir vienādā vecumā (ar kādu).
B Gadagājums	___ Tāds, kam ir noteikts, parasti kādiem loģikas nosacījumiem atbilstošs, saturs, nozīme.
C Vienaudzis	___ Tāds, kas veic ko pēc paša gribas, ierosmes (bez pavēles, rīkojuma, piespiešanas).
D Jēgpilns	___ Tāds, ko izdara vai kas notiek vienu reizi, vienā reizē; tāds, kas attiecināts uz vienu reizi, arī tāds, kas noderīgs vienai reizei.
E Pašvaldība	___ Vienā gadā dzimušo (cilvēku) kopums.
F Vienreizējs	___ Pārvaldes sistēma, kurā no vietējo pilsoņu vidus izraudzītām amatpersonām un iestādēm piešķirta kāda pārvaldes sfēra; šādas sistēmas institūcija.
G Vienreizīgs	___ Materiāla palīdzība trūcīgajiem, gādība par trūcīgajiem.
H Labdarība	___ Tāds, kam piemīt izcilas, sevišķas, parasti pozitīvas, īpašības; tāds, kam nav līdzīgu; neparasts.

4.5. Ievieto vārdus atbilstošā formā!

brīvprātīgais, gadagājums, vienaudzis, jēgpilns, pašvaldība, vienreizējs, vienreizīgs, labdarība

1. _____ ir daudz darāmā dzīvnieku patversmēs.
2. Brīvprātīgais darbs parasti nav _____ pasākums.
3. Brīvprātīgais darbs palīdz vecāka _____ cilvēkiem būt sociāli aktīviem.
4. Daudzās Latvijas _____ tiek koordinēts brīvprātīgais darbs.
5. Brīvprātīgajiem ir svarīgi paveikt _____ darbu.
6. Senioru zvanu centrs sniedz iespēju _____ parunāt par aktuāliem jautājumiem.
7. Brīvprātīgajam darbam cilvēku dzīvē ir _____ nozīme.
8. Īpaši daudz _____ pasākumu ir pirms Ziemassvētkiem.

4.6. Klausies! Atzīmē, kam atbilst dotais apgalvojums!

Apgalvojums	Labestības diena	Ziedot.lv	Ziemassvētku veciņu labdarības skrējiens	Enģeļi pār Latviju	Vairo prieku!	Dod Pieci!	Apsnieg enģeļu koks
Sportisks labdarības pasākums.							
Pasākums nav saistīts ar Ziemassvētkiem.							
Organizācijai piešķirts sabiedriskā labuma statuss.							
Akcijas noslēgumā notiek īpašs labdarības koncerts, kura laikā darbojas arī zvanu centrs.							
Rīko Bērnu paliatīvās aprūpes biedrība.							

Labdarības akcijas laikā cilvēki var ziedot dažādas noderīgas mantas.							
Ziedo, pasūtot dziesmu radiostacijā.							
Sabiedrībā pazīstami mākslinieki rīko koncertu, lai palīdzētu bērniem.							

4.7. Izveido sešus teikumus par labdarības pasākumiem, iesaistot vienlīdzīgus teikuma locekļus ar vispārinošo vārdu (izmanto dažādas konstrukcijas)!

VIENLĪDZĪGI TEIKUMA LOCEKĻI AR VISPĀRINOŠO VĀRDU 156. lpp.

4.8. Pabeidz teikumus, viedojot divdabjus ar *-ams, -ama, -āms, -āma!* Lieto noteikto un nenoteikto galotni!

1. Tas bija (neticēt – *kāds?*) _____ gadījums.
2. Šodien gadījās (nepatikt – *kāda?*) _____ situācija.
3. Spēlei ir nepieciešams (mest – *kāds?*) _____ kauliņš.
4. Viņš ir (ievērot – *kāds?*) _____ ārsts.
5. Kabinetā ienāca (nepazīst – *kādi?*) _____ cilvēki.
6. Viņam ir raksturīga iepriekš (paredzēt – *kāda?*) _____ rīcība.
7. Mums patīk izvirzīt (sasniegt – *kādus?*) _____ mērķus.
8. Mani pārņēma (nevaldīt – *kādas?*) _____ bailes.
9. Ārsta kabinetā ienāca (nākt – *kāds?*) _____ pacients.
10. (Darīt – *kādi?*) _____ darbi ir minēti sarakstā.

Sasniedzams (*kāds?*) rezultāts – rezultāts, kas ir jāsasniedz
 Neatliekama (*kāda?*) palīdzība – palīdzība, kuru nedrīkst atlikt
 Dzeramais (*kāds?*) ūdens – ūdens, ko var dzert
 Guļamā (*kāda?*) istaba – istaba, kurā var gulēt

DIVDABIS AR *-AMS, -AMA, -ĀMS, -ĀMA* 148. lpp.

4.9. Liec teikumus trūkstošās pieturzīmes!

1. Tādos pasākumos kā koncerti festivāli sporta spēles bieži tiek vākti līdzekļi labdarībai.
2. Latvijā pazīstami mūziķi kā Olga Rajecka Agnese Rakovska Renārs Kaupers Igo aktīvi iesaistās dažādos labdarības projektos.
3. Visi lieli un mazi jauni un veci visi sniedza palīdzīgu roku.
4. Latvijā ir vairākas labdarības organizācijas „Ziedot.lv” „Paēdušai Latvijai” „Gaišie spārni” u. c.
5. Dzīvnieku patversmē lielākoties mīt uz ielas atrastie vai cilvēkiem atņemtie dzīvnieki suņi un kaķi.

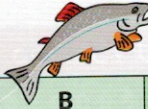

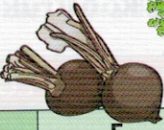
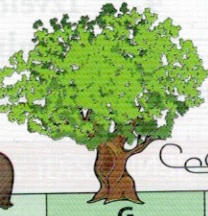

4.6 AK, ŠIE PĀRPRATUMI!

Ja Tu visu izskaidro tik nepārprotami, lai neviens nevarētu pārprast, kāds noteikti sapratis citādi...

(Mērfija likums par pārpratumiem)

4.10. Savieno sakāmvārdus un parunas!

Skrien	Viltīgs	Gulj	Mēms	Stiprs	Vesels	Dzīvo	Strādā
A	B	C	D	E	F	G	H
kā lapsa.	kā zivs.	kā Dieva ausī.	kā zirgs.	kā nosists.	kā rutks.	kā ozols.	kā vējš.

• Izveidotajam sakāmvārdam un parunai atrodi skaidrojumu!

Skrien kā vējš.	Saka par cilvēku, kurš ļoti ātri pārvietojas.
	Saka par cilvēku, kuram nav nekādu rūpju.
	Saka par cilvēku, kuram ir ļoti daudz darba.
	Saka par cilvēku, kurš neslimo.
	Saka par cilvēku, kurš slēpj savus īstos nodomus, cenšas ko panākt ar viltu.
	Saka par cilvēku, kurš nerunā.
	Saka par cilvēku, kuram ir daudz spēka.
	Saka par cilvēku, kurš ir aizmidzis ciešā miegā.

• Kā tavā dzimtajā valodā saka par šādiem cilvēkiem?

4.11. Lasi tekstu! Izraksti no teksta visus divdabjus ar *-ošs, -oša, -ams, -ama, -āms, -āma, -ts, -ta!* Ar izrakstītajiem divdabjiem izveido savus teikumus!

Citas valstis, citi žesti: kamēr draugu vidū uzvaras zīme var nozīmēt triumfu, citos apstākļos tas var būt krietni vien aizvainojošāks žests nekā vidējā pirksta parādīšana.

Citās valstīs ne tikai ar vārdiem runā citu valodu. Arī rokas un pirkstu poza un žesti ārpus sava kultūras loka var radīt pārpratumus, tādējādi ikvienu nostādot neērtā vai pat bīstamā situācijā. Jo tas, kas Viduseiropā un Austrumeiropā, piemēram, signalizē piekrišanu vai laba vēlējumus, citviet var būt aizskaroši. Problēmas rodas, ja viens un tas pats žests nozīmē divas dažādas lietas. Tomēr daudzas lietas nemaz nav tik atšķirīgas, kā dažreiz mēdzam pieņemt.

Lai nerastos pārpratumi, te būs neliels ieskats žestu nozīmē.

OK žests

Tā saucamais apļa vai OK žests, ko veido iekšējais un rādītājpirksts, nozīmē „super” vai „labi” Eiropā un Ziemeļamerikā. Savukārt Francijā un citur Dienvidēiropā, piemēram, Spānijā, tas ir visai neķītrs žests, kas pielīdzināms vidējā pirksta žestam

Rietumeiropā. Beļģijā un Tunisijā šo žestu varētu uztvert tā, ka tā rādītājs otru cilvēku uzskata par bezjēdzīgu, par pilnīgu nulli. Tikmēr Japānā tas nozīmē naudu.

Uzvaras zīme

Ja ar pirkstiem vēlaties parādīt uzvaras zīmi, tad, esot Lielbritānijā, Maltā vai Austrālijā, ar to jābūt uzmanīgam, jo, parādot to no pretējās puses, varat sev sagādāt liekas problēmas. Ja, rādot V zīmi, plauksta iekšpuse vērsta uz sevi, rādītājpirksta un vidējā pirksta kombinācija nozīmē „iebāz sev divus pirkstus sēžamvietā”, tādējādi atkarībā no situācijas tas ir pat aizskarošāks žests nekā iztaisnots vidējais pirksts.

Īkšķis uz augšu

Uz augšu pacelts īkšķis Rietumeiropā ir vispārpieņemts stopētāju žests. Ja īkšķi papildus kustina šurpu turpu, tas daudzās Vidusjūras valstīs, Krievijā, Tuvajos Austrumos, tāpat arī daļā Āfrikas un Austrālijas var tikt uztverts kā neķītrs apvainojums. Savukārt Vācijā un Ungārijā pacelts īkšķis reprezentē ciparu viens, savukārt Japānā – ciparu pieci.

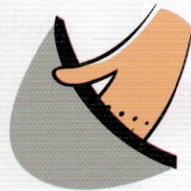
Radziņi

Kombinācija, kad gaisā tiek pacelts rādītājpirksts un mazais rokas pirksts, tiek bieži izmantota metāla vai rokmūzikas piekritēju vidū, kā arī nereti to lieto kā norādi uz patīkamiem apstākļiem (dažādās ballītēs utt.). Tomēr dažās valstīs, piemēram, Portugālē, Brazīlijā, Spānijā un Kolumbijā, šo žestu lieto, kad vēlas otram norādīt, ka laulātais vai draugs / draudzene viņu krāpj (tas simbolizē „uzlikt ragus”). Minētās valstis asociējas ar karstasinību, un tas ir ne velti, jo šo kultūru pārstāvji ikdienā raduši plaši izmantot pieskārienus komunikācijā, kas ziemeļniekiem ir mazāk pierasta parādība. Arī to ir vērts paturēt prātā, sazinoties ar šo valstu iedzīvotājiem, jo atturīgāku komunikāciju viņi var uzskatīt par aizvainojošu. Vairumā kultūru šo žestu arī uzskata par zīmi, kas simbolizē velnu (nelabo) / ļaunumu (pirksti nozīmē velna ragus).

Jā?Nē

„Jā” nozīmē „nē”

Citādi nekā Latvijā vai vairumā citu Eiropas valstu var tikt žestikulēta arī piekrišana vai noraidījums. Piemēram, Indijā, Bulgārijā, Grieķijā un Dienviditālijā „jā” norāda ar galvas grozīšanu pa labi un kreisi, „nē” izsaka ar galvas pacelšanu uz augšu no neitrālas pozīcijas un nolaišanu atkal atpakaļ. Nezinot šo atšķirību, var rasties dažādi pārpratumi.

Rokas kabatās

Varētu šķist, ka labākais padoms, dodoties darba darīšanās uz ārzemēm, ir – turēt rokas kabatās un izvairīties no žestiem. Tomēr jāatceras, ka arī roku turēšana kabatās daudzviet pasaulē tiek uzskatīta par neieinteresētības un necieņas paušanu. Īpaši „sāpīgi” to var uztvert Krievijā.

„Nāc tuvāk” žests, par ko var sodīt Filipīnās

Žests, kad ar norādi uz sevi tiek kustināts rādītājpirksts, vietējā vidē simbolizē rotaļīgu aicinājumu, parasti – pienākt klāt, tuvāk. Tomēr tādās valstīs kā Ķīna, Sin-

gapūra, Malaizija un arī Slovākija tā izmantošana pret cilvēkiem tiek uzskatīta par rupju. Daudzās Āzijas valstīs šādu žestu izmanto, vien attiecinot uz suņiem. Filipīnās par tā izmantošanu tiesībsargājošās iestādes var pat saukt pie atbildības, jo tas otram var nozīmēt nopietnu goda un cieņas aizskārumu.

• Pabeidz teikumus, izmantojot informāciju no teksta!

Uzrakstīts (*kāds?*) romāns – romāns, kurš jau ir uzrakstīts
 Izlasīta (*kāda?*) grāmata – grāmata, kuru kāds ir izlasījis
 Paveiktie (*kādi?*) darbi – darbi, kuri jau ir izdarīti / paveikti
 Saņemtas (*kādas?*) vēstules – vēstules, kuras jau ir saņemtas

1. Par rupjiem un aizkarošiem tiek uzskatīti _____
2. Rokas kabatās nav ieteicams turēt tādā valstī kā _____
3. Uz augšu pacelts īkšķis nozīmē _____
4. Ir jāuzmanās no Latvijā bieži lietotā žesta ar paceltu rādītājpirkstu un lielo pirkstu, jo _____
5. Rādītājpirksta kustināšana uz sevi ārpus Latvijas var radīt problēmas, jo _____
6. Savienots īkšķis un rādītājpirksts nozīmē _____
7. Nelabā zīme ir _____
8. Latvijā cilvēki izsaka piekrišanu, mājot ar galvu, bet citās zemēs tas nozīmē _____

4.12. Pabeidz teikumu, lietojot divdabja ar -ošs, -oša formu!

Aizskarošs (*kāds?*) žests – žests, kurš aizskar
 Aizvainojoša (*kāda?*) uzvedība – uzvedība, kura aizvaino
 Dedzinošas (*kādas?*) sāpes – sāpes, kuras dedzina

1. Sieviete, kas valdzina, ir _____ sieviete.
2. Suns, kas rej, ir _____ suns.
3. Skatiens, ar kuru jautā, ir _____ skatiens.
4. Vārds, kas nomierina, ir _____ vārds.
5. Notikums, kas aizrauj, ir _____ notikums.
6. Ziņas, kas iepriecina, ir _____ ziņas.
7. Smaids, kas staro, ir _____ smaids.
8. Cilvēki, kas mīl, ir _____ cilvēki.

DIVDABIS AR -OŠS, -OŠA; -TS, -TA 147., 148. lpp.

4.13. Klausies! Aizpildi tabulu!

Apgalvojums	Francūži	Norvēģi	Amerikāņi	Spāņi	Vācieši	Itāļi
Spītīgi un karstasinīgi cilvēki.						
Nosvērti un ģimeniski cilvēki.						
Patīk vēlu ieturēt maltīti.						
Gandrīz visi seko modei un liek galvā beretes.						

Rada troksni sarunājoties.						
Bieži neievēro uzvedības noteikumus.						
Nepatīk ironiski un sarkastiski joki.						
Iedzīvotājiem ir gaiši mati un zilas acis.						

4.14. Izveido prezentāciju par kādas tautas kultūras un saskarsmes tradīcijām! Pastāsti, kādi pārpratumi var rasties, ja cilvēks nezina šīs tautas kultūras un saskarsmes tradīcijas!

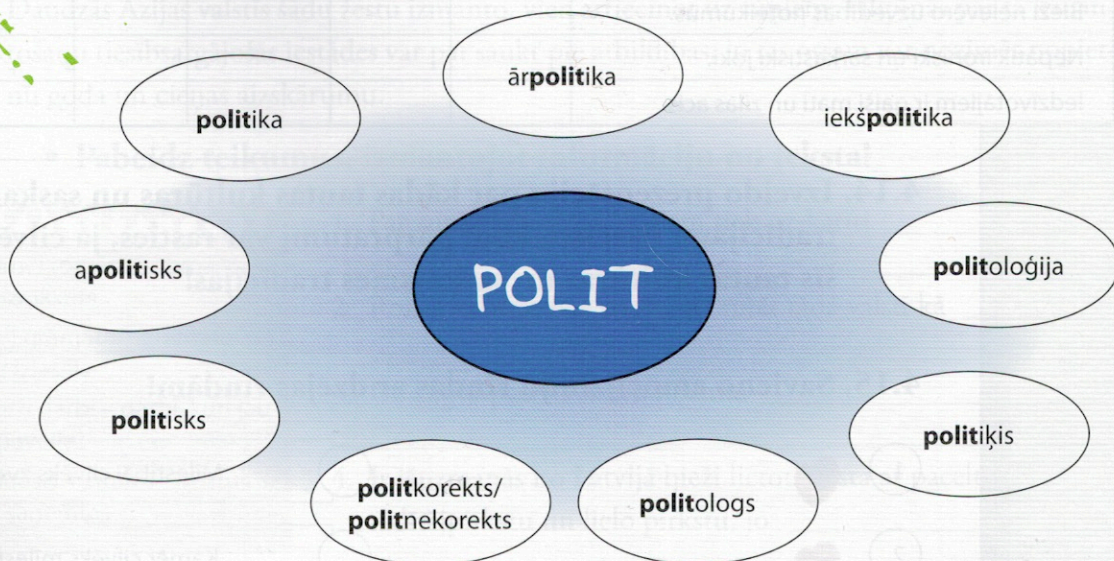
4.15. Savieno emocijzīmju rindas ar dzejas rindām!

1.		☐	Mīlestībai cilvēks zvanīs,
2.		☐	Kamēr cilvēks mīlestībā
3.		☐	Cilvēks drīz svērs.
4.		☐	Laiku pa laikam klusēs.
5.		☐	Mīlestību
6.		☐	Drīz paies viss...
7.		☐	Mīlestība
8.		☐	Redzēs brīnumu...
9.		☐	Un skums,
10.		☐	Mācīsies laiku svērt.
11.		☐	Cilvēks smiesies
12.		☐	Cilvēks vienatnē raudās.

4.c PĒLITIKAS VIRSOTNĒ

4.16. Skaidro vārdu nozīmes, iesaisti dotos vārdus teikumos!

4.17. Veido vārdu savienojumus ar vārdiem *politika*, *politiskais* / *politiskā*! Skaidro šo vārdu savienojumu nozīmes!

..... politika

starptautiskā	nodokļu	ģimenes	izglītības	banku	valodas

politiskais / politiskā .....

sistēma	partija	vara	spēks	retorika	cīņa
		līderis	situācija		

4.18. Aplūko shēmu un atbildi uz jautājumiem!

Latvijas Republikas valsts pārvalde

- Valsts prezidents / prezidente
- Ministru prezidents / prezidente
- Ministru kabinets
- Latvijas Republikas Saeima
- Latvijas Republikas Satversme
- Saeimas prezidijs
- Saeimas priekšsēdētājs / priekšsēdētāja
- Saeimas priekšsēdētāja biedrs / biedre
- Saeimas sekretārs / sekretāre
- Saeimas deputāts / deputāte

Kas ievēl Latvijas Valsts prezidentu?
 No kāda vecuma Latvijas pilsoņi var piedalīties vēlēšanās?
 Uz cik gadiem ievēl Saeimu?
 Kas izveido Ministru kabinetu?

Kas apstiprina Ministru kabinetu?
 Uz cik gadiem ievēl Latvijas Valsts prezidentu?
 Kas nosauc Ministru prezidentu?
 Cik deputātu ir Saeimā?

4.19. Lasi! Pievērs uzmanību tekstā izceltajiem vārdiem ar noteikto galotni!

Satversme ir Latvijas Republikas **galvenais** likums – pamatlikums jeb konstitūcija. Vārdu „Satversme” izdomāja **pazīstamais** 19. gadsimta kultūras darbinieks Atis Kronvalds. Latvijas Republikas Satversmi pieņēma Satversmes sapulce 1922. gada 15. februārī. Satversmi kā Latvijas pamatlikumu atjaunoja 1993. gada jūlijā.

Saeima ir Latvijas valsts parlaments – **augstākā** likumdevēja iestāde. Saeimas darbu vada Saeimas prezidijs, kurš sastāv no priekšsēdētāja, diviem priekšsēdētāja biedriem un sekretāriem.

Valsts prezidents reprezentē valsti **starptautiskajā** arēnā, ieceļ **diplomātiskos** pārstāvjus un ir **augstākais** Nacionālo bruņoto spēku vadonis.

Ministru kabinets ir Latvijas valsts valdība. Tā darbu vada Ministru prezidents. Ministru kabinets izstrādā un ierosina likumprojektus, kā arī pārvalda valsti saskaņā ar **pieņemtajiem** likumiem.

• Aizpildi tabulu!

Apgalvojums	Satversme	Saeima	Valsts prezidents	Ministru kabinets
Augstākais Nacionālo bruņoto spēku vadonis.				
Latvijas Republikas konstitūcija.				
Ieceļ diplomātiskos pārstāvjus.				
Latvijas valsts parlaments.				
Ierosina likumprojektus.				
Ir Latvijas valdība.				
To vada Ministru prezidents.				

ĪPAŠĪBAS VĀRDU NENOTEIKTĀS UN NOTEIKTĀS GALOTNES 134.–135. lpp.

4.20. Klausies Latvijas Republikas Satversmes pantus un ieraksti trūkstošo tekstu!

Latvijas Republikas Satversmē rakstīts, ka Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības. Latvijas tauta aizsargā savu suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju, tās vienotību un demokrātisko valsts iekārtu.

Īpašības vārdi, kurus lieto tikai ar noteikto galotni

galvenais(-ā), centrālais(-ā),
 augšējais(-ā), apakšējais(-ā),
 priekšējais(-ā), aizmugurējais(-ā),
 pēdējais(-ā), kreisais(-ā), labais(-ā)

1. pants. Latvija ir neatkarīga demokrātiska _____.
2. pants. Latvijas valsts suverēnā vara pieder _____.
3. pants. Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktās robežās sastāda _____.
4. pants. Valsts valoda Latvijas Republikā ir _____. Latvijas karogs ir _____.
5. pants. Saeima sastāv no _____ tautas priekšstāvjiem.
8. pants. Tiesības vēlēties ir pilntiesīgiem Latvijas pilsoņiem, kuri vēlēšanu dienā ir sasnieguši _____ vecumu.
9. pants. Saeimā var ievēlēt katru pilntiesīgu Latvijas pilsoni, kurš vēlēšanu pirmā dienā ir vecāks par _____ gadu.
10. pants. Saeimu ievēlē uz _____ gadiem.

4.21. Lasi tekstu!

Katru gadu pavasarī 100 aktīvākie jaunieši no visas Latvijas satiekas Saeimas namā, lai iepazītos ar deputātu darba specifiku un runātu par sev aktuālām tēmām. Lai kandidētu Jauniešu Saeimā, dalībniekiem ir jāiesniedz oriģināli priekšlikumi. Labāko ideju autori tiek aicināti piedalīties šajā pasākumā un diskutēt par savām idejām.

No rīta dalībnieki pulcējas Saeimas Sēžu zālē, lai apstiprinātu mandātus un savu darbu noteiktās komisijās, kā arī dotu svinīgo solījumu. Visas dienas garumā jaunieši diskutē par sev nozīmīgiem jautājumiem: aktīvu iesaistīšanos politikā un sabiedriskajā dzīvē, veselīgu dzīvesveidu, ekoloģiju, izglītību, latvisko identitāti, Latvijas un Eiropas Savienības nākotni. Kā īstā Saeimas darbā arī šeit komisijās tiek iesniegti un apspriesti dažādi jauni projekti.

Jauniešu Saeima strādā tieši tāpat kā īstais parlaments: jaunie cilvēki ar saviem priekšlikumiem piedalās gan likumu izstrādē apakškomisijās, gan kopīgajās Saeimas sēdēs. Lai pieņemtu deklarācijas, dalībnieki par dažādām svarīgām tēmām diskutē no parlamenta tribīnes. Tā ir laba sevis apliecināšanas prakse un iespēja ietekmēt politiskos procesus valstī.

• Pabeidz teikumus!

- Jaunieši ierodas Saeimā, lai _____
- Lai kļūtu par Jauniešu Saeimas delegātu, _____
- No rīta delegāti apstiprina mandātus, savu darbu komisijās un _____
- Jaunieši apspriež tādus jautājumus kā _____
- Jaunieši piedalās gan likumu izstrādē, gan _____
- Lai pieņemtu deklarācijas, _____
- Strādājot Saeimā, jaunieši ne tikai apliecina sevi, _____

• Atrodi tekstā īpašības vārdus, kuri ir lietoti ar nenoteikto un noteikto galotni! Ieraksti tos kopā ar lietvārdu tabulā!

Īpašības vārdi ar nenoteikto galotni	Īpašības vārdi ar noteikto galotni

4.22. Lasi teikumus un pievērs uzmanību vietniekvārdu *savs, sava, sevis* lietojumam. Veido savus teikumus ar šiem vietniekvārdiem!

Jaunieši ierodas Saeimā, lai runātu par sev aktuālām tēmām.

Labāko ideju autori tiek aicināti piedalīties šajā pasākumā, lai diskutētu par savām idejām.

No rīta dalībnieki pulcējas Saeimas Sēžu zālē, lai apstiprinātu savu dalību noteiktās komisijās.

Jaunie cilvēki ar saviem priekšlikumiem piedalās gan likumu izstrādē apakškomisijās, gan kopīgajās Saeimas sēdēs.

Tā ir laba sevis apliecināšanas prakse un iespēja ietekmēt politiskos procesus valstī.

Vai arī tu būtu gatavs uzstāties Saeimā par sev nozīmīgiem jautājumiem?

• Stāsti!

Kādus mērķus tu sev izvirzi nākotnē?

Kas būtu jādara sevis pilnveidošanai?

Vai tu par savām idejām esi apspriedies ar draugiem?

VIETNIEKVĀRDI SAVS, SAVA, SEVIS 140., 141. lpp.

4.23. Klausies tekstu un atzīmē, kādus jautājumus vēlas risināt jaunie politiķi!

Apgalvojums	Ernests	Aivars	Dainis	Artūrs	Olga	Agrita
Ierosinās, lai jaunajām ģimenēm laukos piešķir lauksaimniecības zemi un meža teritoriju.						
Grib pievērst jauniešu uzmanību ekoloģijas problēmām.						
Domā, kā samazināt jauniešu bezdarba līmeni, iesaistīt viņus ražošanā.						
Vēlas, lai pašvaldības laukos jauniešiem vairāk organizētu kultūras un sporta pasākumus.						
Vēlas, lai pašvaldības labāk sadarbotos ar dažādām jauniešu grupām.						
Vēlas, lai valsts piešķir stipendijas labākajiem skolēniem.						

• Izveido nelielu kopsavilkumu par jauniešu iesaistīšanos politikā! Kopsavilkumā sniedz atbildes uz jautājumiem!

- Kāpēc jaunieši vēlas iesaistīties politikā?
- Kas ir Jauniešu Saeima, un ar ko tā nodarbojas?
- Kādas problēmas vēlas risināt jaunie politiķi?
- Vai jaunie cilvēki var mainīt politiskos procesus Latvijā un pasaulē?

Kopsavilkums – kādu domu, ideju, atziņu, notikumu īss apkopojums; plašāka teksta satura saīsināts variants.

4. d. KARĀĻI, PREZIDENTI, MINISTRI, POLITIĶI

4.24. Lasi definīcijas un secini, kas raksturīgs šīm personām!

Karalis

- Monarhs; šī monarha tituls.
- *pār.* letekmīga persona (piemēram, kādā nozarē); izcila personība (piemēram, kādā specialitātē).
- *pār.* Visizcilākais pārstāvis (kādā, parasti augu, dzīvnieku, grupā). *Medību karalis* – medību dienas vai sezonas veiksmīgākais mednieks, kuru medību dalībnieki saskaņā ar mednieku kolektīva tradīcijām ieceļ vai ievēlē un attiecīgi godina.

Prezidents

- Vēlēts valsts galva valstī ar republikānisku iekārtu. *Ministru prezidents* – valdības vadītājs, valdības galva.
- Vadošās institūcijas vadītājs, priekšsēdētājs dažādās iestādēs, organizācijās, firmās utt.

Ministrs

Valdības loceklis, kas vada kādu no valdības ministrijām.

Politīķis

Persona, kas nodarbojas ar politiku; politisks darbinieks.

Deputāts

Persona, kas ievēlēta kādā valsts varas institūcijā.

• Atrodi pareizo atbildi!

Apgalvojums	Karalis	Prezidents	Ministrs	Politīķis	Deputāts
Ievēlēta persona kādā institūcijā					
Valdības galva					
Valsts galva					
Darbojas kādā valsts varas institūcijā					
Vada kādu ministriju					
Ar politiku saistīts cilvēks					
Valdnieks monarhiskā valstī					
Lielas organizācijas vadītājs					

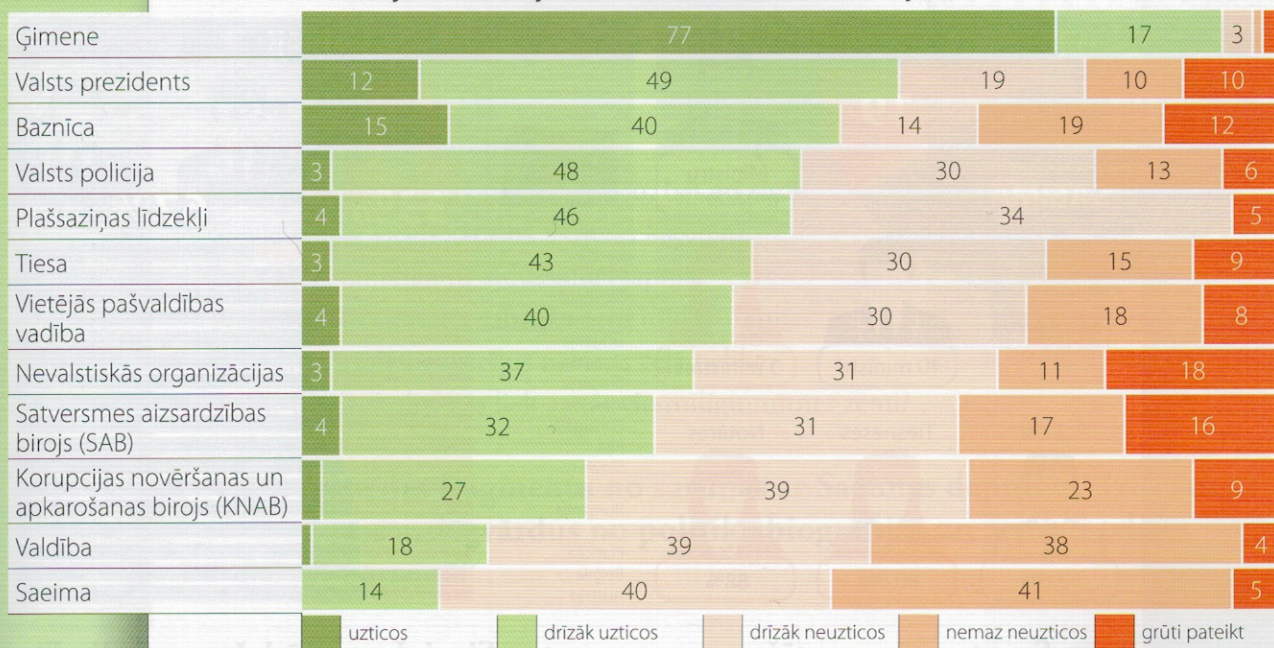
4.25. Kuram apgalvojumam tu piekrīti, kuram nepiekrīti? Pamato savu viedokli!

Apgalvojums	✓	✗
Mūsdienās karaļi vada valsti un pieņem likumus.		
Valsts prezidenta vārdiem un darbiem jābūt tādiem, lai Latvijas iedzīvotāji varētu teikt: „Lūk, mans prezidents, es ar viņu lepojos!”		
Liela daļa inteliģentu cilvēku, mazliet piepūloties, gada laikā varētu apgūt galvenās iemaņas un zināšanas, lai kļūtu par prezidentu.		
Saeimas deputātam nav tik svarīgi formālie kritēriji – izglītība, darba pieredze –, bet gan rakstura īpašības.		
Par ministru var kļūt arī gados jauns cilvēks, ja viņš ir aktīvs politiķis un labs speciālists kādā profesijā.		
Eiropabarometra pētījums liecina, ka atšķirībā no lielas daļas eiropiešu Latvijas iedzīvotāji domā, ka vīrieši ir labāki politiķi nekā sievietes.		

4.26. Aplūko infografiku un atbildi uz jautājumiem! Uzraksti kopsavilkumu par šo tēmu!

Latvijas iedzīvotāju uzticēšanās dažādām institūcijām

Kurai institūcijai Latvijas sabiedrība uzticas visvairāk? Kāpēc?

Kurai institūcijai sabiedrība uzticas vismazāk? Kāpēc?

Kurai institūcijai uzticas vismaz puse Latvijas iedzīvotāju?

Par kurām institūcijām visbiežāk iedzīvotājiem nav viedokļa (izvēlas atbildi „grūti pateikt”)?

- Ko var secināt par sabiedrības attieksmi pret Valsts prezidentu, ministriem, deputātiem, tiesnešiem, žurnālistiem, policistiem, reliģijas pārstāvjiem? Skaitļus ieraksti tabulā!

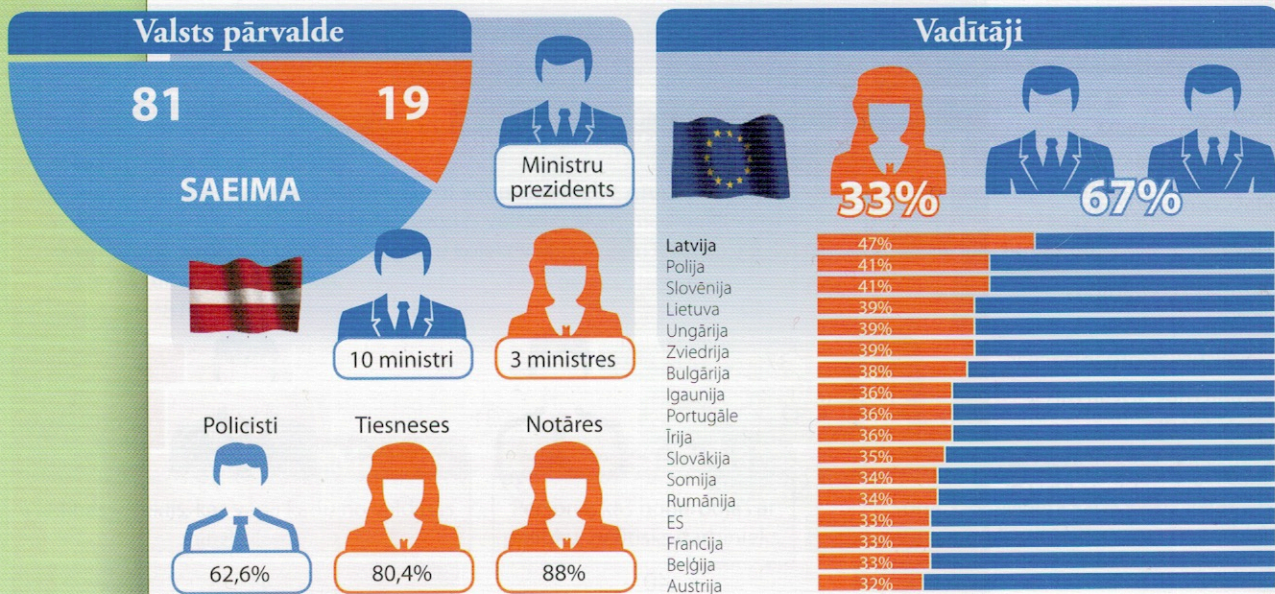
	Pilnībā uzticas (%)	Pilnībā neuzticas (%)	Nevar atbildēt (%)
Valsts prezidentam			
Ministriem			
Deputātiem			
Tiesnešiem			
Žurnālistiem			
Policistiem			
Reliģisko konfesiju pārstāvjiem			

- Novērtē, kam tu uzticies savā valstī!

	Deputātiem	Ministriem	Tiesnešiem	Policijai	Ģimenei	Baznīcai	Žurnālistiem, presei
Uzticos							
Neuzticos							
Nevaru atbildēt							

4.27. Aplūko infografiku un komentē faktus par vīriešu un sieviešu īpatsvaru valsts pārvaldē! Atrodi faktus un papildini informāciju par citām profesijām!

- Sagatavo īsu uzstāšanos par tematu „Sieviešu un vīriešu profesijas”! Izsaki savas domas un novērtē citu grupas biedru viedokli!

4.28. Izlasi politiķes Itas Kozakevičas un bijušās Valsts prezidentes Vairas Vīķes-Freibergas izteikumus par sievietēm politikā!

Ita Kozakeviča	Vaira Vīķe-Freiberga
Sievietei pārvērsties tikai par politiķi ir bīstami, jo viņa zaudē ļoti lielu daļu savas bagātības, kas viņai ir Dieva dota. Ja to var saskaņot, tad ilgi var nodarboties ar politiku. Man šķiet, ka cilvēce ir ne mazumu zaudējusi tāpēc, ka politika vienmēr bijusi vīriešu darbības lauks. Varbūt tādēļ vēsture veidojas kā karu, lielu kauju, iekarotu tautu posta un revolūciju virkne. Domāju, ka tieši sievietes var ienest politikā vairāk cilvēcības, ne tikai prātu, bet arī sirdi.	Sievietei nav viegli kāpt pa karjeras kāpnēm, jo māsas, mātes, draudzenes, vīri un pašas sievietes iekšējā sajūta saka: tas nav sievišķīgi. Manā jaunībā, pagājušā gadsimta piecdesmito gadu otrajā pusē, kad ierados Kanādā, dzīvs bija amerikāņu vidusšķiras sapnis: sievietei apprecēt krietnu un turīgu vīru, ar kuru radīt skaistus un mīļus bērnus, dzīvot nelielā mājā, kurai blakus iekopts dārziņš. Bet pēc gadiem konstatēja, ka šīm sievietēm rodas dažādas neirotikas problēmas, un neskaitāmas sievietes sabruka zem minētā sapņa. Redzēju, ka jauniem vīriešiem šķēršļus neviens ceļā nelika, gluži otrādi – mamma, paps domāja: kaut mīļais dēliņš tiktu universitātē. Bet man bija jāpārvar šķēršļi visu laiku! Es ienācu politikā netradicionālā veidā. Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas radās iespēja palīdzēt veidot jauno valsti. Kas ir tas dzenulis, kas liek atstāt viesmīlīgu mītnes zemi, ierastos apstākļus un fizisko komfortu? Tas ir patriotisms, mīlestība pret savu zemi, apziņa, ka indivīdam ir ne tikai tiesības, bet arī pienākumi pret sabiedrību.

- Uzraksti 5–7 teikumus savu viedokli par sievieti politikā! Pamato savus apgalvojumus ar Itas Kozakevičas un Vairas Viķes-Freibergas izteikumiem!

- Skaidro izteikumu nozīmi citiem vārdiem!

Sievietei bagātība ir Dieva dota.

Politika ir vīriešu darbības lauks.

Sieviete ienes politikā ne tikai prātu, bet arī sirdi.

Sievietei nav viegli kāpt pa karjeras kāpnēm.

Dzīvs bija amerikāņu vidusšķiras sapnis.

Neskaitāmas sievietes sabruka zem minētā sapņa.

Jauniem vīriešiem šķēršļus neviens ceļā nelika.

Kas ir tas dzenulis, kas liek atstāt viesmīlīgu mītnes zemi?

Es piekritu / nepiekritu...

Es varu / nevaru piekrist, ka...

Es domāju, ka...

Manuprāt, ...

Tā ir / nav patiesība, ka...

Ir apšaubāms...

Jāatzīst, ka...

Prakse rāda, ka...

4.29. Klausies fragmentu no sarunas ar Saeimas deputātu! Izmanto dotos atslēgvārdus no politiķa biogrāfijas un atstāsti tekstu 3. personā!

dzimis un audzis Talsos

dejo modernās dejas

sporta, mākslas un mūzikas skola

piedalās autosporta sacensībās

nodarbojas ar gleznošanu un fotografēšanu

deviņu pakalnu pilsēta

ceļo

Daugavpils Universitātē, ekonomists

dabas un kultūras objekti

peld

Rīgas Celtniecības koledžā, būvtehniķis

abi nodarbojas ar basketbolu

Saulaines tehnikumā automehāniķa izglītība

Stāstījumā ietver atbildes uz jautājumiem!

- Kur deputāts ir dzimis, kur dzīvo?
- Ko viņš stāsta par savu pilsētu?
- Kāda ir viņa izglītība?
- Ko dara viņa ģimenes locekļi: sieva, dēls un meita?
- Ko visa ģimene dara kopā?

Moto – īsa, lakoniskā formā izteikta doma, kas raksturo kādu darbību, ideju, uzskatus, principus vai, piemēram, mākslas darbā saturu un tematu.

- Vēlreiz uzmanīgi noklausies deputāta dzīves moto un sakārto tekstu loģiskā secībā! Uzraksti teikumus un liec pieturzīmes!

tikai tā tu vari iegūt

nav svarīgi

vai tu esi prezidents vai sētnieks

vai jebkurš cits

svarīgi

kā tu padari savu darbu

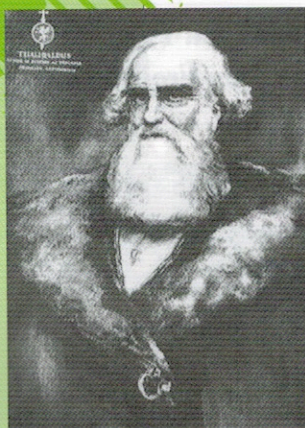
kāda ir tava attieksme pret darbu

sabiedrības cieņu un atzinību

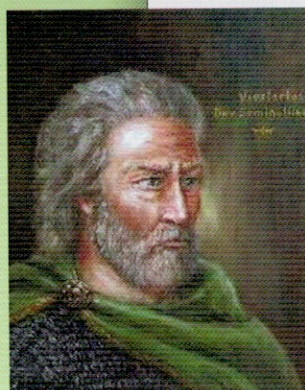

4.30. Lasi un veic uzdevumus!

Vai Latvijā senos laikos bija karali?

Talivaldis

Viestards

Nameisis

Līdz 19. gadsimtam latviešu valodā karali sauca par ķēniņu, kas atbilst karaļa nosaukumam ģermāņu valodās – angļu *kung*, dāņu un norvēģu *konge*, holandiešu *Koning*, vācu *König*, zviedru *kung*, kā arī somugru – igauņu un somu – *kuningas*. Tādu karaļu kā, piemēram, Francijā, Anglijā vai Vācijā, senajā Latvijas teritorijā nav bijis. 13. gadsimta sākumā Kursas ciemos, kas atradās pilskalnos, par tautu rūpējās valdnieki. Ziņas par tā laika vēsturiskajām personībām var iegūt no Indriķa hronikas, Livonijas atskaņu hronikas un dažiem tā laika dokumentiem.

Indriķa hronikā par karali un kņazu sauca latgaļu Jersikas valsts valdnieku Visvaldi, bet Tālavas valdnieku Tālibaldu jeb Tālivaldi sauca par vecāko. Dokumentos ir pieminēti arī citi latgaļu valdnieki: Rūsiņš un Varidots. Rūsiņu hronikas autors sauc par zemes vecāko. Viņu uzskatīja par drošsirdīgāko no latgaļiem un katoļu baznīcas ienaidnieku. Otrs minētais latgaļu valdnieks Varidots esot aktīvi piedalījies vāciešu un latgaļu kopējā karā pret igauņiem.

No Zemgales valdniekiem Indriķis vairākkārt piemin Viestardu, kura pārziņā bija Zemgales rietumu daļa ar centru Tērvetes pilī. Viņš hronikā nosaukts gan par vadoni, gan par visu zemgaļu vecāko.

Valdnieku Turaidas novadā, Turaidas pils saimnieku Kaupo arī sauca par karali. Viņš pārvaldīja daļu no Gaujas lībiešu zemēm.

Livonijas Atskaņu hronika stāsta arī par Tērvetes valdnieku Nameisi. Hronikā viņu dēvē par virsaiti, bet citos dokumentos par zemgaļu karali. Jau pieminētais Tērvetes valdnieks Viestards valdīja Zemgalē 13. gadsimta sākumā, bet Nameiša darbība saistās ar 13. gadsimta otro pusi un zemgaļu brīvības cīņu trešo posmu.

Visvaldis no Jersikas (latīņu *Vissewalde rex de Gerzika*, vācu *Vissewalde*, krievu *Всеволод*, baltkrievu *Усевалад Герццыкскі*; dzimis 12. gadsimta beigās, miris pēc 1230. gada) bija 13. gadsimta latgaļu valsts Jersikas ķēniņš (latīņu *rex*), kas valdīja Jersikas pilskalnā.

Nameisis, pazīstams arī kā Namejs, Nameitis, bija Tērvetes zemgaļu vecākais, vēlāk visas Zemgales ķēniņš un brīvības cīņu vadonis. Viņš valdīja visā Zemgalē, izņemot vācu okupēto Mežotnes novadu. Viņš ir pieminēts Livonijas Atskaņu hronikā un Moliānas Franciska izmeklēšanas protokolā (1312), kur dēvēts par Zemgales ķēniņu. Kritis krusta karos ar Vācu ordeni Lietuvā vai Prūsijā pēc 1281. gada.

Viestards jeb Viestarts, arī Viesturs (avotos *Vesthardus*, *Vester*; miris pēc 1229. gada) bija Tērvetes zemes vecākais, vēlāk visas Zemgales lielkungs. Livonijas Atskaņu hronikā kopš 1225. gada dēvēts par Zemgales ķēniņu (*konic Vesters*).

4.31. Kādi karali ir mūsdienās? Aplūko attēlu un papildini sarakstu ar citiem vārdiem! Atrodi informāciju un raksturo karali kādā dzīves jomā! Pamato, kāpēc šo personu var saukt par karali!

4.32. Lasi teikumus un ievieto atbilstošu apzīmējumu! Ierosmei vari izmantot iepriekšējo uzdevumu!

Futbols ir komandu sporta veids, kurā, izmantojot futbolbumbu, piedalās divas komandas, katrai uz laukuma ir vienpadsmit spēlētāju. Futbols ir vispopulārākais sporta veids pasaulē, un to uzskata par _____ karali.

Elviss Ārons Preslijs bija amerikāņu mūziķis un aktieris, viens no populārākajiem 20. gadsimta dziedātājiem. Presliju bieži sauc tikai vārdā par Elvisu. Viņš ir pazīstams arī kā _____ karalis.

Lauva ir liels un veikls dzīvnieks, otrs lielākais kaķu dzimtas dzīvnieks pēc tīģera. To bieži dēvē par _____ karali.

Vieglatlētiķi bieži vien sauc par _____ karalieni, un tas nav nekāds brīnums, jo tik tiešām ir grūti sameklēt vēl kādu sporta veidu, kurš varētu būt vēl populārāks par vieglatlētiķi. Tās vēsture ir sākusies Senajā Grieķijā.

Elza Radziņa ir viena no 20. gadsimta vispopulārākajām latviešu teātra un kino aktrīsēm, kas savu spilgto lomu dēļ tika dēvēta par _____ karalieni.

Pasaka stāsta par zēnu vārdā Kajs, kuru nolaupīja _____ karaliene un aizveda uz savu pili. Zēna labākā draudzene Gerda devās viņu glābt.

Kā jau _____ karaliene, roze ir pelnījusi īpašu godu, tāpēc pasaulē plaši tiek svinēti dažādi rožu svētki.

4.33. Iedomājies, ka tu esi pirmais Latvijas prezidents Jānis Čakste! Klausies tekstu, papildini doto informāciju ar faktiem no dzirdētā teksta un izlasītā teksta fragmentiem!

Uzraksti „Prezidenta stāstu”, iekļauj stāstā informāciju par šādiem jautājumiem:

- bērnība,
- skolas un studiju gadi,
- darba gaitas,
- politiskā darbība,
- prezidenta laiks,
- ģimene un intereses.

• Lasi tekstu un izmanto informāciju!

Jānis Čakste ir dzimis Zemgalē, Jelgavas apriņķa Lieliesavas pagasta „Čakstu-Zirņu” mājās, Karolīnes Matildes Čakstes un Krišjāņa Čakstes ģimenē, kur viņš augs kopā ar savām māsām. Vecākais brālis nomira agrā bērnībā. Jāņa Čakstes vecāki bija veiksmīgi saimnieki, kuri plašināja savus īpašumus, viņi bija samērā bagāti.

Mācoties Jelgavas Klasiskajā ģimnāzijā, Jānis Čakste īpaši interesējās par vēsturi un valodām. Ģimnāzijā bija aizliegts runāt latviski, tāpēc Jānis Čakste kopā ar citiem ģimnāzistiem organizēja „Latviešu vakarus”, kur jaunieši latviešu valodā varēja diskutēt par literatūras un kultūras jautājumiem, lasīt referātus, izdot rokrakstā savu žurnālu.

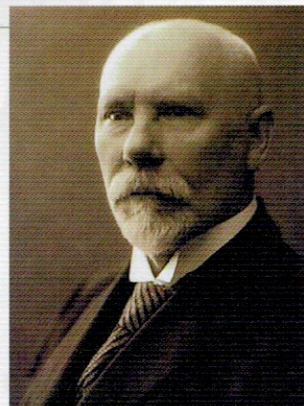
Jānis Čakste ļoti mīlēja savu ģimeni. Lai gan viņš bija aizņemts sabiedriskās lietās, viņš veltīja daudz laika bērnu audzināšanai. Stipru ģimeni palīdzēja veidot prezidenta dzīvesbiedre Justīne Čakste, kura aktīvi iesaistījās arī sava vīra sabiedriskajā dzīvē.

Prezidentam Jānim Čakstem patika sabiedriskā dzīve. Viņš piedalījās dažādos kultūras pasākumos, organizēja dažādus svētkus, labprāt kopā ar viesiem dziedāja un brīvajā laikā brauca medībās.

- sabiedriska un politiska darbinieks, pirmais Latvijas Valsts prezidents, _____, _____ un _____
- dzimis turīgu vecsaimnieku ģimenē _____ apriņķī
- sākumā mācījās _____
- vēlāk vācu valodā Sv. Annas _____
- mācības vāciski pabeidza Jelgavas _____
- studēja Maskavas Universitātes _____ fakultātē
- strādāja par sekretāru, advokātu, _____, _____
- organizēja un daļēji finansēja Vispārējos latviešu dziesmu svētkus Jelgavā _____ gada jūnijā
- _____ gadsimta sākumā aktīvi iesaistījās politikā
- dzīvoja arī Tērbatā, _____ un _____, kur turpināja politisko darbību
- bija docents un profesors _____
- _____ gadā tika ievēlēts par Latvijas Valsts prezidentu
- atkārtoti tika ievēlēts _____ gadā
- apprecējās _____ gada 22. maijā ar Justīni Katrīnu Mariju Veseri
- ģimenē _____ bērni: pieci dēli un _____ meitas
- Valsts prezidenta moto: „_____, ko var, varēt, ko _____!”

• Prezidenta stāsts

Es esmu...

Jānis Čakste
(14.09.1859.–14.03.1927.)

ATVELC ELPU!

Interesanti un neparasti fakti par karaļiem un prezidentiem

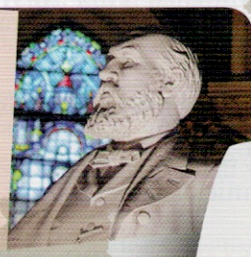
Parasti pusdienās **Francijas karalis Luijs XIV** apēda četras porcijas zupas, veselu fazānu, veselu paipalu, divus lielus šķiņķa gabalus, salātus, jēra gaļas gabalu ar ķiplokiem, sacepumu, vairākas cieti novāritas olas un augļus. Pēc nāves noskaidrojās, ka karaļa kuņģis bijis divreiz lielāks, nekā tas ir parastam cilvēkam.

Pirmo ģitāru **rokenrola karalim Elvisam Preslijam** uzdāvināja māte viņa vienpadsmitajā dzimšanas dienā. Elviss aizrautīgi mācījās ģitārspēli un dziedāja. Jau pusaudžu gados viņš pārzināja visdažādākos mūzikas žanus. Viņš izcēlās ar savu atšķirīgo izskatu: ar īpašu frizūru un vaigu bārdi, kas vēlāk kļuva par pasaules slavenā Elvīsa firmas zīmi.

Kopš 1976. gada **modes karalis Karls Lāgerfelds** nēsāja zirgasti. Tā bija viņa firmas zīme kopā ar tumšajām brillēm un ādas cimdiem. Viņam nepatika sirmi mati, tāpēc viņš savus matus krāsoja ar īpašu balto matu krāsu.

Anglijas karaliene Viktorija (1837–1901) bija liela kolliju šķirnes cienītāja. Viņa turēja kollijus Skotijas Balmorālas un Vindzoras pilīs. Viņas favoriti bija baltie kolliji. Karalienes piemēram vēlāk sekoja vairāki ASV prezidenti, kuri turēja baltos kollijus Baltajā namā.

Divdesmitais **ASV prezidents Džeimss Ābrams Gārfilds** izcili prata latīņu un grieķu valodu un varēja rakstīt abās valodās vienlaicīgi. Gārfilds reizēm izklaidēja savus draugus, liekot tiem uzdot viņam jautājumu, pēc tam viņš vienlaicīgi ar vienu roku atbildi pierakstīja latīņu valodā, bet ar otru – grieķu valodā.

ASV septītā prezidenta Endrū Džeksona milulis bija pelēkais papagailis vārdā Pollija. Prezidents mira 78 gadu vecumā, un uz viņa bērēm ieradās ļoti daudz cilvēku. Zālē, kur atradās zārks ar mirušo prezidentu, ienesa arī prezidenta mīluli Polliju. Tieši pirms sprediķa papagailis sāka skaļi lamāties, pamatīgi pārsteidzot visus klātesošos.

Katrs **spēļu kāršu karalis** ir kāds ievērojams karalis no vēstures: pīķis – ķēniņš Dāvids, kreicis – Aleksandrs Lielais, ercens – Kārlis Lielais, kāravs – Jūlijs Cēzars.

